

INFORMATICĂ MEDICALĂ ȘI BIOSTATISTICĂ

Șef Lucrări Dr. Sorana D. BOLBOACĂ

Disciplina

- Curs: 2,5 ore/săptămână (programa curs)
- Lucrări practice: 2 ore/săptămână (programa lucrări practice)
- Durata de desfășurare: un semestru
- Examen: sesiunea de iarnă (19/01-15/02/2008)
- Contact: sbolboaca@umfcluj.ro

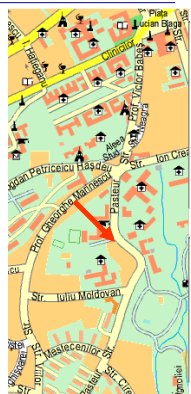

- Condiții preliminare:
  - Cunoștințe de matematică și fizică - liceu
- Pagina cursului:
  - <http://sorana.academicdirect.ro/pages/students.php>

Lucrări practice:

FSS gr. 1,2: Marți 16-18 (M+P)
FSS gr. 3,4: Marți 12-14 (M+P)
AML gr. 1,2: Marți 18-20 (M+P)
Moșe gr. 1: Marți 18-20 (M+P)

Materiale

- Obligatoriu:
  - Curs (prezentări)
  - Laborator (lucrări practice)
- Bibliografie:
  - Tudor DRUGAN, Sorana BOLBOACĂ, Tudor CĂLINICI, Dan ISTRATE, Horațiu COLOSI, Ramona GALĂTUȘ, Cosmina BONDOR, Mădălina VĂLEANU, Andrei ACHIMAȘ, Ștefan ȚIGAN, Aplicații de Informatică Medicală și Biostatistică, *Editura SRIMA, Cluj-Napoca, Romania*, 2004, ISBN 973-85285-3-4.

Politica cursului

- Neparticiparea la 70% din cursuri se penalizează cu $\frac{1}{2}$ pc din nota finală
- Nu se acceptă intrarea în examen cu $< 50\%$ prezente la curs
- Laboratoarele sunt obligatorii (toate)
- Toate temele de laborator sunt necesare pentru promovare
- Copierea la examen: se aplică politica universității

Examen

- Examen teoretic + examen practic
- “Aprecierea cunoștințelor studenților se face cu note de la **1 la 10**”.
- Promovarea examenului final este condiționată de obținerea notei minime de promovare (5) la ambele forme de examinare.
- Prezența la examen: cel mult 3 ori pe parcursul unui an universitar (sesiunea de iarnă, sesiunea de vară și 2 sesiuni de toamnă). **A treia prezentare se plătește!**

Examen

- Sesiunea de vară: 6/06-5/07/09
- Toamnă I: 2/09-8/09/09
- În sesiunea toamnă II (16/09-22/09/2009): nu sunt admiși în examen decât studenții care au acumulat cel puțin o prezență fizică la una din sesiunile anterioare.
- **Obținerea notei minime de promovare se recunoaște doar în același an universitar!!!**

Examen

- Examenul practic: 2 – 3 probleme de rezolvat cu ajutorul calculatorului
- Examen teoretic: întrebări cu răspuns multiplu! (număr întrebări = **30 – 40**). Modalitatea de punctare:
  - Întrebări cu un singur răspuns corect:
    - 5 concordanțe = 1 punct
    - < 5 concordanțe = 0 puncte
  - Întrebări cu două răspunsuri corecte:
    - 5 concordanțe = 1 punct
    - 4 concordanțe = 0.5 puncte
    - < 4 concordanțe = 0 puncte
  - Întrebări cu trei sau patru răspunsuri corecte:
    - 5 concordanțe = 1 punct
    - 4 concordanțe = 0.5 puncte
    - 3 concordanțe = 0.25 puncte
    - < 3 concordanțe = 0 puncte

Examen

- Ponderi în nota finală:
  - Examen practic: 2/5 (3,6 pc)
  - Examen teoretic: 3/5 (5,4 pc)
- Vacanțe:
  - 20/12/08-4/1/09 - Crăciun
  - 18/4/09-26/4/09 - Paști

Competențe de dobândit: teoretice

- Elemente ale teoriei informației
- Structuri de date. Modele și sisteme de gestiune a informației
- Aplicații software pentru domeniul bioticii medicale
- Elemente de statistică medicală
- Calculul probabilității și aplicabilitatea acestora
- Metode statistice și aplicabilitatea acestora

Competențe de dobândit: practice

- Introducerea, editarea și formatarea textului cu Microsoft Word.
- Tipuri de date medicale. Culegerea și gestiunea datelor medicale cu Microsoft Excel.
- Prelucrări descriptive ale datelor medicale cu Microsoft Excel.
- Analiza statistică inferențială a datelor medicale cu Microsoft Excel.
- Modelarea statistică a unor probleme ce intervin în studii medicale.
- Prezentarea datelor medicale cu Microsoft PowerPoint și Microsoft Word.
- Căutarea și accesarea informației oferită de Internet.

Definiții: Informatica

- știința care se ocupă cu studiul prelucrării informației cu ajutorul sistemelor automate de calcul
- știință aplicativă care se ocupă cu prelucrarea rațională și automată a informațiilor
- domeniu de cercetare care se ocupă de bazele științifice ale activității de informare și documentare

Definiții: informatica medicală

- Aplicații ale calculatorului în îngrijirile de sănătate
- Informatica Biomedicală:
  - disciplină care se ocupă cu studiul, intervenția și implementarea structurilor și algoritmilor în scopul îmbunătățirii comunicării și înțelegerii și respectiv a managementului informațiilor medicale

Definiții: informatica medicală

- Date
- Cunoștințe
- Instrumente
- necesare procesului decizional medical

Scopul informaticii medicale

- Standarde
- Educația
- Sistem academic integrat de management al informației (Integrated Academic Information Management Systems)
- Dosarul medical informatizat
- Sisteme clinice informatizate (radiologie, laborator clinic, farmacie, nursing, etc.)

Scopul informaticii medicale

- Sistem expert medical
- Informatică pentru asistenți
- Anunțuri online: conferințe, cursuri de educație continuă, reviste, societăți de specialitate
- National Library of Medicine
- Rețeaua de informatică medicală
- Software medical

Scopul informaticii medicale

- Oportunități de finanțare
- Politici de sănătate
- Telemedicină
- ...

Definiții: statistica

- = evidența numerică, situație cifrică referitoare la diverse fenomene (izolate sau generale); numărătoare
- culegerea, prelucrarea și valorificarea unor date legate de fenomene generale
- știință care culege, sintetizează, descrie și interpretează date referitoare la fenomene generale

Definiții: Statistica medicală

- Statistică aplicată în medicină
- Resurse:
  - <http://www.lib.gla.ac.uk/Depts/MOPS/Stats/medstats.shtml>
  - <http://www.nlm.nih.gov/services/statistics.html>
  - <http://www.insse.ro/cms/rw/pages/index.ro.do>
    - Institutul național de statistică

Noțiuni de istorie a calculatorului

"Calculatorul nu rezolvă probleme, cum se spune. Problemele le rezolvă omul, dar în rezolvarea lor omul se servește nu numai de toc și hârtie, ci și de calculator."

Grigore Moisil

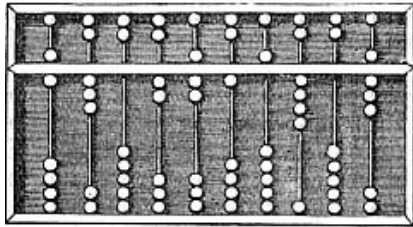
Primul calculator: oamenii

- Calculatoare mecanice: au primit acest nume deoarece realizau munca pe care anterior o făceau oamenii.
- "Calculator": titlu de ocupație
  - Calcule repetitive (tabele de navigație)

Abacul

- tăbliță dreptunghiulară, folosită de oameni în antichitate pentru efectuarea calculelor.

Abacul la romani

- două serii de opt baghete pe care culisau getoane sau bile găurite (*abaculi*), care arătau progresiv, de la dreapta la stânga, unciile (subunitățile), unitățile, zecile, suzele până la milioane.

- abac din epoca romană realizat de muzeul [RGZ](#) la [Magonza](#) în 1977. Originalul în [bronz](#) este păstrat la [Bibliothèque nationale de France](#), la [Paris](#)

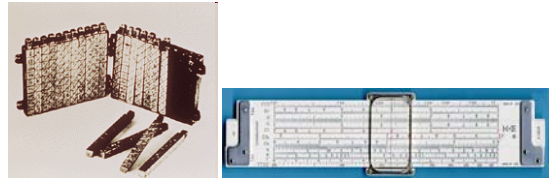
Abacul actual

- Abacul supraviețuiește încă în Japonia, China și Rusia folosit ca instrument auxiliar pentru contabili, negustori, etc.
- În alte țări abacul este folosit numai ca instrument didactic pentru copii de pe la grădiniță și din primii ani de școală (Numărătoarea).

Dispozitive de calcul simple

- **John Napier** (1550-1617): dispozitiv cu bastonașe prismatice pe care erau înscrise produsele cu 1,2,...,9 ale cifrelor de la 1 la 9 pentru simplificarea înmulțirii.

Dispozitive de calcul simple

- **Edmund Gunter** (1581-1626): scara logaritmică, reducând înmulțirea a două numere la operația de adunare a două segmente prin folosirea formulei $\log(a*b)=\log(a)+\log(b)$.
- **Edmund Wingate** (1593-1656): a perfecționat scara logaritmică cu două rigle gradate care pot aluneca una de-a lungul celeilalte, creând rigla logaritmică care se folosește și astăzi.

Mașina mecanică de adunat

- **1642 - Blaise Pascal** (1623-1662)
- sașe cilindri ce aveau reprezentate cifrele 0,1,...,9 pe câte o bandă
- la fiecare rotație cu 1/10 din lungimea cercului corespunzător, se schimba cifra iar fiecare 10 atins de un cilindru determina trecerea automată, pe cilindrul următor, a unei unități de ordin superior.
- suma a două numere rezulta în urma rotațiilor succesive făcute pentru primul și al doilea număr.
- simplificată de **Lepine (1725)**
- **1851**: V. Schilt a prezentat la Londra o mașină de adunat în care cifrele se înscriseră pe clape.

Mașini de adunat și înmulțit (1694, 1704)

- **Gottfried von Leibniz** (1646-1716): un cilindru suplimentar care permitea repetarea adunărilor în vederea efectuării unei înmulțiri (antrenorul). Poate efectua celor patru operații aritmetice au aplicații și astăzi.
- **Thomas de Colmar**, 1820: prima mașină de adunat și înmulțit care a intrat în viața economică.

Mașini de adunat și înmulțit (1694, 1704)

- **Charles Babbage & Adei Byron:**
  - pionieratul informaticii prin intuirea unor principii general valabile în informatică (separarea memoriei și a unității de execuție în construirea unui calculator sau posibilitatea utilizării acestuia pentru rezolvarea unor probleme complexe)
- **Pafnuty Lvovich Cebîsev** (1821-1894) a construit o mașină de adunat și înmulțit cu mișcare continuă, care semnală sonor momentul de stopare a manivelei.
- **Leonardo Torres y Quevedo** (1920): mașină care efectua înmulțiri și împărțiri, numerele fiind introduse manual cu ajutorul clapelor.

- **1936:**
  - Konrad Zuse
  - Z1 Computer
  - Primul computer programabil
- **1942:**
  - John Atanasoff & Clifford Berry
  - ABC Computer

- **1944:**
  - John Presper Eckert & John W. Mauchly
  - ENIAC 1 Computer
- **1946:**
  - John Atanasoff & Clifford Berry
  - ABC Computer
- **1948:**
  - Frederic Williams & Tom Kilburn
  - Manchester Baby Computer & The Williams Tube

- **1947/1948:**
  - John Bardeen, Walter Brattain & Wiliam Shockley
  - The Transistor
  - Nu e un calculator dar această invenție a avut o contribuție foarte importantă în istoria calculatorului
- **1951:**
  - John Presper Eckert & John W. Mauchly
  - UNIVAC Computer

- **1953:**
  - International Business Machines
  - IBM 701 EDPM
- **1954:**
  - John Backus & IBM
  - FORTRAN: calculator & limbaj de programare
- **1955 (dat în folosință în 1959):**
  - Stanford Research Institute, Bank of America, and General Electric
  - ERMA și MICR

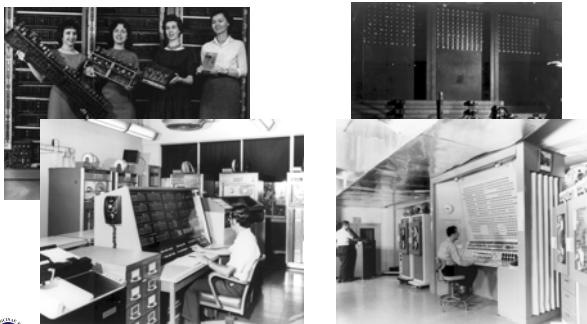
- **1964:**
  - Douglas Engelbart
  - Computer Mouse & Windows
- **1969:**
  - ...
  - ARPAnet (primul Internet)
- **1971:**
  - Alan Shugart & IBM
  - discheta

- **1981:**
  - IBM
  - MS-DOS (sistem de operare)
- **1969:**
  - ...
  - ARPAnet (primul Internet)
- **1971:**
  - Alan Shugart & IBM
  - discheta

Ce a fost!

Ce este!

Despre calculatoare!

- *“The great thing about a computer notebook is that no matter how much you stuff into it, it doesn't get bigger or heavier.”* Bill Gates
- *“In a few minutes a computer can make a mistake so great that it would have taken many men many months to equal it.”*

Informații și cunoștințe

Informația: DE CE?

- Cea mai importantă “materie primă” de care dispunem
- Asigură:
  - Comunicarea
  - Instrument al cunoașterii
  - ...

Informația

- Noțiune centrală a teoriei comunicațiilor și a ciberneticii, desemnând elementele noi în raport cu cunoștințele prealabile, cuprinse în structura unui mesaj, în semnificația unui simbol.
- Noțiune centrală a teoriei comunicațiilor și a ciberneticii, desemnând elementele noi în raport cu cunoștințele prealabile, cuprinse în structura unui mesaj, în semnificația unui simbol.

Informația

- Purtători ai informației:
  - Litera
  - Cifra
  - Semnul de punctuație
  - Simbolul grafic
  - Imaginea
  - Intervalul dintre cuvinte
  - Cuvântul

Date medicale

- pacient
- rețeaua de îngrijire a sănătății
- consumabile
- vaccinări
- servicii medicale
- starea de sănătate a populației
- ....

Date despre rețeaua de îngrijire a sănătății

- Rețeaua sanitară
  - structura
  - unități și servicii medicale
- Resurse necesare
  - financiare
  - materiale (aparatură, medicamente, etc.)
  - personal medical și auxiliar

Date privind starea de sănătate a populației

- Date de sinteza culese cu o frecvență dată
  - statistici sanitare
  - Prevalența TBC, Sida, etc.
- Date antropometrice (după vârstă, sex, etc.)
- Date epidemiologice
- Mortalitatea
- Natalitatea
- Morbiditatea
- Date privind mediul și alimentația

Transformarea datelor și informațiilor

- Date primare
  - Fișa medicală a pacientului
- Date agregate statistic
  - Statisticile sanitare
- Extragere de cunoștințe
  - Demonstrarea unor ipoteze medicale prin inferență statistică
- Obținerea de metacunoștințe: standarde, legi, reglementari
  - Ex. Medicina bazată pe evidențe

Tratarea informației

- Înregistrare – transmitere – prelucrare
  - Manual (mașina de scris, mașina de calcul, etc.)
  - Mecanizate: minicalculatorul
  - Automatizate: calculatorul, terminalul, rețeaua de calculatoare
    - Optimizarea proceselor

Cunoaștere/Cunoștințe

- Totalitatea noțiunilor, ideilor, informațiilor pe care le are cineva într-un domeniu oarecare.
- “KNOWLEDGE IS THE ENEMY OF DISEASE”
  - *“The application of what we know will have a bigger impact on health and disease than any single drug or technology likely to be introduced in the next decade.” - Sir Muir Gray*

Acumularea de cunoștințe

- **Același sistem ca acum 200 de ani:**
  - E nevoie de aceeași perioadă de timp pentru a învăța limba franceză, algebra sau chimia, ca acum 200 de ani.
  - Cunoștințele sunt consumatoare de timp și de resurse
    - India și China se remarcă în ultimul timp a fi țările care fac progrese rapide în dezvoltarea capacităților de acumulare a cunoștințelor.

Surse de cunoștințe medicale

- Cercetarea clinică și preclinică (evidențe)
- Analiza datelor colectate în rutina medicală zilnică (date statistice)
- Experiența medicilor, asistentelor, tehnicienilor sau a pacienților.

Surse de cunoștințe medicale

Cunoștințe medicale explicite (formalizate)

- tratamente
- medicamente
- terminologia și clasificarea patologiilor
- clasificarea internațională a maladiilor
- nomenclatorul sistematic al patologiilor (SNOP, SNOMED)
- MeSH (Medical Subject Headings)

Surse de cunoștințe medicale

Cunoștințe medicale tacite (experiența clinică, deprinderi medicale)

- Sursa: educația, documentarea, cercetarea medicală
- Utilizare: Sisteme expert medicale, de documentare
- Automată, cercetare medicală, practica medicală

Informație versus cunoaștere

- Informația = un mesaj, unidimensional și limitat de forma sa (un document, o imagine, un discurs, o rețetă).
- Mesajul poate fi “împachetat” și distribuit instant către oricine, oriunde.
  - Motorul de căutare Google este mașinăria fundamentală de informații (acces instant virtual către orice informație)

Informație versus cunoaștere

- Cunoștințele = rezultat al asimilării și conectării informațiilor
- Conectarea informațiilor:
  - Experiență
  - Îndrumare de specialitate

Gestiunea datelor, informațiilor și cunoștințelor cu ajutorul calculatorului

“câteva forțe tehnologice și politice au ajuns la o convergență, generând un câmp de acțiune facilitat de Internet, ce permite multiple forme de colaborare, fără a ține cont de poziționarea geografică, de distanțe și în curând, chiar fără a ține cont de limbă”.

Thomas Friedman

Sisteme IT: managementul informației și cunoștințelor medicale

- Colectare
- Organizare
- Procesare
- Raportare

- Procese decizionale

Managementul informației

- Preluarea (introducerea manuală; înregistrarea – imagini, sunet, vorbire)
- Memorarea și regăsirea informației
  - arhivarea
- Prelucrarea
- Tipărirea sau publicarea

Managementul informației: Publicarea

- **e-HEALTH: e-Sănătatea**
  - reprezintă pe de o parte transpunerea serviciilor medicale informativ-consultative din spațial fizic în cel virtual.
  - crearea aplicațiilor pentru TeleMedicina/eDoctor:
    - consultanta-diagnosticarea-tratamentul-îngrijirea la distanță;
    - telemonitorizarea pacienților;
    - livrarea medicamentelor prin teleshopping;
    - implantarea de senzori la pacienți și e-controlul acestora (tensiune, temperatură, greutate, analiza sângelui...);
    - conectarea la rețeaua europeană și globală eSanatate-eHealth.

e-Servicii medicale

- eTherapy / eTreatment
- TeleCare / TeleSurveillance
- Health-on-Net / Health-at-Home
- DigiPoliclinica/eHospital
- Managementul Spitalelor
- HEALTHtainment

Managementul informației: Publicarea

- **eCULTURE:**
  - CULTainment, digiCULT, naviCULT
  - internetCULTURE, smartCULTURE
  - Virtual CULTURE
  - reprezintă noile tendințe în cultura și arta (aART, digiART, ARTainment) contemporană, ce se dezvoltă ca urmare a ICT.

Managementul informației: Publicarea

- **KNOWLEDGE CULTURE**
  - presupune un sistem de învățământ inteligent, eficace și eficient
    - Flexible Learning:
      - eLearning
      - mLearning

Managementul informației: Publicarea

- **eEUROPE:**
  - inițiativă politică lansată de Comisia Europeană (8.12.1999) pentru realizarea Societății Informaționale bazată pe Cunoaștere și penetrarea ICT (Information Communication Technologies) în toate domeniile de activitate
  - are ca scop aducerea beneficiilor rezultate din Societatea Informațională la îndemana tuturor cetățenilor Europei.

Managementul informației: Publicarea

- **e-ECONOMY:**
  - noua economie bazată pe cunoștințe (**KE** = *Knowledge Economy*)
  - este o economie dinamică, inovativă și competitivă.

Managementul informației: Publicarea

- **eGov:**
  - aduce administrația centrală/locală mai aproape de cetățeni, întreprinderi și parteneri.
  - Principalele componente ale guvernării electronice sunt:
    - *G2G Government-to-Government*
    - *G2E Government-to-Employee*
    - *G2C Government-to-Citizens*
    - *G2B Government-to-Business*

Sumarizare

- Organizarea și politica cursului
- Definiții
- Istoria calculatorului
- Informație vs cunoaștere

